

Hodinka Antal EMLEKKÖNYV

Földvári Sándor

Hodinka Antal és a
magyarországi cirill könyvészet

Különnyomat

Hodinka Antal

Emlékkönyv

Tanulmányok Hodinka Antal tiszteletére

c. kötetből

Szerkesztette: Udvari István

Szedte a Gprint Iroda Nyíregyházán

Kiadja a Bessenyei György Tanárképző Főiskola

Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszéke

és a Szent Athanas Görög Katolikus Hittudományi Főiskola Nyelvi Tanszéke

Készült a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Nyomdájában

Felelős vezető: Szántó Sándor

ISBN 963 7170 30 8

Nyíregyháza, 1993

Hodinka Antal és a magyarországi cirill könyvészet

FÖLDVÁRI SÁNDOR

Az első magyarországi cirill szakbibliográfia *Hodinka Antal*nak köszönhető, ez *Ivan Karatajev* munkáján alapul.¹ *Hodinkát* elsősorban az foglalkoztatta, honnan és hogyan szereztek be a ruszin parókiák szerkönyveiket; ennek kapcsán vizsgálta a Magyarországon házaló orosz könyvárusok működését.² Érinti a kérdést a ruszin irodalom történetéről írott ismertetésében is.³ Mind ő, mind pedig szerb kortársa, *Mita Kostić* foglalkozott a kereskedők nem ruszin vásárlóközönségével is; amint az utóbbi szerző megállapítja: a ruszinokon kívül a szerbek is az oroszországi könyveket vásárolták, és pedig a Kurzböck-nyomda felállítása után is, mivel annak unitus termékeit nem fogadták szívesen az ortodox szerbek.⁴ Mária Terézia tilalma után csempészúton, Németországon át kerültek be könyvek; *Kostić* felhívja a figyelmet az Oroszországból érkezett tanítók, illetve az ott tanuló szerb diákok szerepére a provenienciát illetően. – *Hodinka* koncepciójával a jelen konferencián *Ojtozi Eszter* előadása foglalkozik,⁵ mi áttekintjük a szakterület legfontosabb lépéseit *Hodinka* után, és közreadunk néhány, a könyvmozgások képét tovább rajzoló adalékot saját vizsgálatainkból.

Hodinka Antal után pauza, majd 1957-ben *Kniezsa István* és *Baleczky Emil* részéről a bibliographia cyrillica hungarica kutatások szorgalmazása következett.⁶ A

¹ **Hodinka Antal:** Erdélyben és Oláhországban megjelent ó-szláv nyomtatványok. Magyar Könyvszemle, 15, 1890, 1-2, 106–126. Каратаев, Иван: Описание славяно-русских книг, напечатанных кирилловскими буквами. Санкт-Петербург, 1883.

² **Hodinka Antal:** A munkácsi görög-katolikus püspökség története. Bp. 1909, 787–814. Uő, Muszka könyvárusok hazánkban 1711–1771. In: Lukinich Imre (ed.), Emlékkönyv Klebersberg Kuno negyedszázados kultúrpolitikai működésének emlékére. Bp., 1925, 427–436.

³ Mindhárom tanulmányhoz tartozó fogalmazványok találhatóak a *Hodinka*-hagyaték „Vegyes tanulmánytöredékek” c. csomagjában: MTA Kézirattára, Ms 4812/12; ennek a „Hazai ruszinjaink irodalmának története 1918-ig” c. komponensét – a magunk részéről – nem tudtuk nyomtatásban megjelent művel egyértelműen azonosítani.

⁴ Костић, Мита: Руско-српска књижевна трговина Терезијанског доба. Срем. Карловци, 1912. J. Ж. [Живойновић] recenziója alapján: Летопис Матице Српске, 87, 1912, 290, 83–84. ismerteteti Margalits Ede, Szerb történelmi repertórium, 1918, 912. tétel, téves oldalszámmal.

⁵ **Ojtozi Eszter:** *Hodinka Antal* vegyes jegyzeteinek könyvészeti vonatkozásai. Ld. kötetünkben

⁶ **Kniezsa István:** A magyar szlavisztika problémái és feladatai. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának közleményei, 12, 1958, 68–90. Baleczky Emil et alii, Hozzászólások, válasz. Uo. 91–124.

szakterület központja Debrecenben alakult ki, elsősorban a tiszántúli gyűjtemények cirillica fondjai kerültek feldolgozásra.⁷ A Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára, valamint a Sárospataki Református Kollégium Könyvtára cirill és latin betűs szláv nyomtatványait *Gottesmann Dóra* dolgozta fel, ugyanő foglalkozott a Debreceni Egyetemi Könyvtár anyagával is.⁸ Az utóbbit *Ojtozi Eszter* tovább vizsgálta, possessorai bejegyzéseket kutatva.⁹ Ez vezette az egykori máriapócsi monostor könyvtárából megmaradt anyagok számbavételére különböző gyűjtemények alapján.¹⁰ Ugyanő írta le a Nyíregyházán működő Görögkatolikus Hittudományi Főiskola könyvtárának cirill betűs nyomtatványait,¹¹ illetőleg a Debreceni Egyetemi Könyvtár román cirillikáit s részletesebb elemzéssel egyes könyveket.¹²

Más régiókból: a Szentendrén található Szerb Ortodox Egyházművészeti és Tudományos Gyűjtemény anyagait egy, a közelmúltban megjelent annotált bibliográfia ismerteti.¹³ Az Országos Széchényi Könyvtár régi cirillikáiról először *Akantisz Viktor* – ma már szakszerűtlennek mutakozó – jegyzékéből értesülünk;¹⁴ nemzeti könyvtárunk teljes cirill és glagolita anyagát *Bor Kálmán* tárta fel.¹⁵ A miskolci Hermann Ottó Múzeum Béres Béla Gyűjteményének cirill anyagát *Kárpáti László* és *Ojtozi Eszter* dolgozta fel, s ezzel egységes szerkezetben publikálták a Budapesten található Pálos Könyvtárnak *Ojtozi* által leírt tételeit, amelyek többsége Stadler Flórián hagyatékából származik.¹⁶

Az általunk vizsgált Egri Főegyházmegyei Könyvtár cirill és glagolita nyomtatványai mind a ruszin, mind a délszláv, illetve a magyar művelődéstörténet számára

⁷ Ойтози, Эстер: Фонды книг кирилловской печати XVI-XVIII вв. нескольких библиотек Венгерской Народной Республики. Федоровские чтения 1980. Москва, 1984, 123–125.

⁸ Gottesmann, Dorothea: Slawische Bücher in dem Bibliotheken der reformierten Kollegien in Debrecen und Sárospatak bis 1850. Debrecen, 1962. Uő, Slawische Bücher der Universitätsbibliothek in Debrecen bis 1850. Debrecen, 1963.

⁹ Ojtozi Eszter: A Debreceni Egyetemi Könyvtár szláv vonatkozású régi nyomtatványai. Debrecen, 1987.

¹⁰ Ojtozi Eszter: Kirchenslawische Bücher aus der Klosterbibliothek zu Máriapócs. 1. Debrecen, 1977. Idem 2. Debrecen, 1979. Uő, A máriapócsi baziliták cirill betűs könyvei. Debrecen, 1982

¹¹ Ojtozi Eszter: A görögkatolikus Hittudományi Főiskola szláv és román cirill betűs könyvei. Debrecen, 1985.

¹² Ojtozi Eszter: Rumanica a Debreceni Egyetemi Könyvtár állományából. Könyv és Könyvtár, 14, 1985, 99–119. – Egyes könyvekről: Uő.: A vilnai Új Testamentum és Zsoltárok egy példánya a Debreceni Egyetemi Könyvtárban. Könyv és Könyvtár, 10, 1975, 199–208. Uő.: Az Osztrogi Biblia két példánya a Nyíregyházi Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Könyvtárában. Könyv és Könyvtár, 13, 1982, 121–135.

¹³ Синдик, Надежда Р. – Гроздановић-Пајић, Мирослава – Мано-Зиси Катарина: Опис рукописа и старих штампаних књига Библиотеке Српске Православне епархије Будимске у Сентандреји. Београд – Нови Сад, 1991.

¹⁴ Akantisz Viktor, Dr. Todoroszku Gyula és neje Horváth Aranka régi magyar könyvtára. Bp., 1922.

¹⁵ Adatait a „Régi cirill és glagolita nyomtatványok egyetemes katalógusa” c. szintézis moszkvai szerkesztőségéhez továbbította (v. ö. 30. j.); Bor Kálmán saját cédularendszere a legteljesebb nyilvántartások egyike a Magyarországon is előforduló régi cirill és glagolita nyomtatványokról.

¹⁶ Ojtozi Eszter – Kárpáti László: Cirill betűs könyvek Miskolcon, Nyíregyházán és a Pálos Könyvtárban. Könyv és Könyvtár, 15, 1987, 139–175.

szolgáltatnak új adalékokat.¹⁷ Mivel *Hodinka Antal* nem használhatta az Egri Érseki Levéltárát,¹⁸ így az akkor is nyilvános könyvtár anyaga elkerülte a figyelmét. Az első híradás *Albert Ferenc*¹⁹ tollából származik, aki az 1867. december 31-i állapot szerint „48 könyvet 62 kötetben” jelez, amelyeket „orosz” nyelvűeknek tart.²⁰ A *Kniezsa*-féle figyelemfelkeltés nyomán megjelent egy feltárás két egri szerző tollából, amely a glagolitákkal nem foglalkozott. Nagyra értékelendő, hogy hírül adta az egri cirillikák létezését, leírásai azonban a téves annotációk, a hibás pagináció és a kolacionálás hiányos volta miatt szükségessé tették az anyag ismételt számbavételét. Provenienciális kérdésekre nem tértek ki.²¹

A könyvészeti leírásokkal és a provenienciával az említett munkánkban foglalkoztunk, több kérdést nyitottunk jelezve. Ezek egyike a glagoliták eredete. Hipotézis, hogy a glagolita *Missale Romanum* 1741-es második kiadásának két, új állapotban fennmaradt példánya Giuseppe Garampi bécsi pápai nuncius útján került be.²² Ezt igazolni látszik az a tény, hogy a nuncius könyvtára valóban tartalmazta mind az első (1631), mind a második kiadást.²³ Az Országos Széchényi Könyvtárban pedig megtaláltuk Garampi ex librisét egy glagolita *Missale Romanum*-ban,²⁴ ha más magyar gyűjteményekbe jutottak Garampi útján példányok, úgy a közös római tanulmányok alatt szövődött barátságnak köszönhetően a nuncius legközvetlenebb magyarországi kapcsolatának számító Eszterházy Károly²⁵ könyvtáralapítása is köszönhet a példányokat Garampinak, aki személyes látogatásával is elősegítette a gyűjtést.²⁶

¹⁷ **Földvári Sándor – Ojtozi Eszter.** Az Egri Főegyházmegyei Könyvtár cirill és glagolita nyomtatványai. Debrecen, 1992; **Földvári Sándor:** Adalékok az Egri Főegyházmegyei Könyvtár cirill és glagolita nyomtatványainak proveniencia-kérdéséhez. Magyar Könyvszemle, 108, 1992/2, 169–173.

¹⁸ „Az egri érseki levéltár iratait őszinte sajnálatomra nem használhattam.” = **Hodinka Antal:** A munkácsi... 1909, V. (V.ö. 2. j.)

¹⁹ A jeles csillagász és alapos könyvtárrendező **Albert a szláv nyelvekben nem volt jártos. Sarkady István:** Monte Degoi Albert Ferencz. Hajnal. Arcképekkel és életrajzokkal díszített naptár 1864. szököévre. Pest, 1863, 42–44. **Zétényi Endre:** Albert Ferenc, Budai, majd egri csillagász, meteorológus és ismeretterjesztő. Az Egri Pedagógiai Főiskola Évkönyve, 7, 1962, 393–407.

²⁰ **Montedegoi Albert Ferenc:** Az egri érsekmegyei könyvtár leírása. In: *Uő* (ed.), Heves és Külső Szolnok Törvényesen Egyesült Vármegyéknek leírása. Eger, 1868, 117–128, i. hely 126.

²¹ **Pallagi Béláné – Zbiskó Ernőné:** Az Egri Főegyházmegyei Könyvtár szláv anyagából. 1. Az Egri Pedagógiai Főiskola Évkönyve 8, 1962, 608–616. – 2. Az Egri Tanárképző Főiskola Tudományos Közelményei 1, 1963, 431–441. – 3. Ua. sorozat 2, 1964, 664–681. – 4. Ua. sorozat 4, 1966, 559–578.

²² **Földvári – Ojtozi:** Az Egri...1992., X–XI, Bev. 4.4.2. (V.ö. 17. j.)

²³ **Romanis, Mariano De:** Bibliothecae Josephi Garampii Cardinalis Catalogus. Romae, 1796, 942–943. tételek.

²⁴ „Ex Bibliotheca Josephi Garampii” = OSZK raktári jelzet: Hung. e./798 i. – A szakirodalom és mi is Giuseppe olasz keresztnévén említjük, egyházi levelezésében a latinos formát (Josephus) használta.

²⁵ **Sugár István:** Az egri püspökök története. Bp., 1984, 425.

²⁶ **Leskő József:** Garampi József nuncius és egyházmegyénk. Egri Egyházmegyei Közlöny, 53, 1921, 141–143.

Korábban említettük már Habina Lukácsot mint possessort, aki a görögkatolikus papnövendékek tanára volt Egerben 1769-től 1775-ig.²⁷ Mint ismeretes, hononai parókusként ellentétbe került egyházi feletteseivel, majd Egerbe menekült Eszterházy Károlyhoz.²⁸ Az Egri Főegyházmegyei Könyvtár őrzi a suprasl'i nyomda első termékét, egy 1695-ben nyomtatott Služebniket az 1692-es vilnai Liturgikon címlapjával. Ezen a címlapon található a „Lucas Habina” bejegyzés. A korábbi szakirodalom a vilnai Liturgikonként, mi pedig csonka példányként írtuk le a könyvet. Mindkettő hibás: a nyomdát alapító baziliták Vilnából települtek Suprasl'ba,²⁹ az 1692-es vilnai Liturgikon címlapját magukkal vitték és felhasználták.³⁰ Ebből következik, hogy Habina Lukács a teljes könyvnek volt possessora, tehát az Egerben őrzött ritkaság ép példány.³¹

Legfontosabb adalékként a ruszin possessorok neveit adjuk közre (a függelékben, illetve a mellékletben); minden possessori név azonosított, amely a margináliákban szerepel (a bizonytalan olvasatokat jelezzük). Ők három fő úton kerültek Egerbe: mint a Jogliceum diákjai;³² mint a kassai Kisdy-szeminárium növendékei, amelyet Barkóczy püspök 1760. március 28-án Egerbe költöztetett;³³ és mint a Mária Terézia támogatásával Egerben tanuló 6 görögkatolikus papnövendék valamelyike.³⁴ Figyelemre méltó a Kijevo-Pečerskaja Lavrában 1743-ban nyomtatott Psal'tir sorsa: Semion Branickij kórustag kapta a Lavrában, majd fiától került Egerbe.

A másik, általunk vizsgált római katolikus gyűjtemény a Veszprémi Püspöki Könyvtár. A cirill nyomtatványok száma kilenc, közülük ötben találunk possessori bejegyzést.³⁵ *Petrus Canisius* Katekizmusának 1696-ban Nagyszombatban megjelent szlavenoszerb fordítása Hornig Károly püspök magánkönyvtárából került az episzkopális gyűjteménybe a huszadik század elején, így *Szabó Károly* még nem jelezhetette a veszprémi példányt.³⁶ A többi: cirill betűs liturgikus könyv a XVI–XVII. századból. Négyben található Pavel Iljič possessoriumát igazoló marginália, ezek egyike Nikolas Milovanović kezétől. A margináliákban szereplő Sós-kúton 1746-ig éltek szerbek, amikor a szerb pápa belekeveredett a piliscsabai kocsmáros elleni

²⁷ **Bozsik Pál:** Az egri papnevelés története a XVIII. században 1780-ig. Eger, 1910, 142-143, 200.

²⁸ Дулишкович, Иоанн: Исторические черты Угро-Русских. **III Унгар, 1877. 175.**

²⁹ **Kawecka-Gryczowa, Alodia:** Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku. Zeszyt . Wielkie Księstwo Litewskie. Wrocław – Kraków, 1959, 233–237.

³⁰ **Лабинцев, Ю. А.:** Кирилловские издания супрасльской типографии. Москва, 1978, 12, I. tétel: *Лейтургикон си есть Служебник. Вильно-Супрасль, 1692–1695.*

³¹ A kötéstábla és a gerinc sérüléseitől eltekintve. – Antalóczi Lajos igazgató a könyvet jelen dolgozatunk írásának idején küldte restaurálásra.

³² **Udvardy László:** Az egri érseki jogliceum története 1740–1896. Eger, 1898.

³³ **Bozsik:** Az egri papnevelés története a XVIII. században 1780-ig. Eger, 1910, 117-138.

³⁴ **Pirigyi István:** A magyarországi görög katolikusok története. Nyíregyháza, 1990, I, 151. Az ugyanazon bekezdésben szereplő, Habinára vonatkozó adatai viszont tévesek, v. ő. 27. jegyzet.

³⁵ Könyvészeti vonatkozásairól: **Földvári Sándor,** A Veszprémi Püspöki Könyvtár cirill nyomtatványai. Előadasként: XIX. Ruszisztikai és Szlavisztikai Napok, 1992. január, KLTE, Debrecen. Sajtó alatt (Magyar Könyvszemle). **= MKSz 110 (1994) 3-307-314**

³⁶ **Szabó Károly:** Régi magyar könyvtár. II. Az 1473-tól 1711-ig megjelent nem magyar nyelvű hazai nyomtatványok könyvészeti kézikönyve. Bp., 1855, 1844. tétel; a Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtára (az OSZK elődje), és az Egyetemi Könyvtár példányát jelzi.

rablógylkosságba. Ennek köszönhetően a lakosokat elűzték, egy részük a közeli Ráckeresztúron telepedett le.³⁷ Sósút templomát katolikussá szentelték, fölötté a veszprémi püspök gyakorolt juriszdikciót (1777-ig), aki ekkor a borromei típusú barokk egyházférfi, Padányi Bíró Márton volt;³⁸ ezzel magyarázható a könyvek Veszprémbe kerülése.

Hodinka Antal „úttörő munkásságáról” szólva Sziklay László utal rá: Vatroslav Jagić ösztönzésére fordult érdeklődése a szerbek és más szláv népek felé is.³⁹ Nagy munkája, a cirill könyvnyomtatás és könyvészet magyarországi története torzóban maradt.⁴⁰ A dolgozatunkban előadott néhány példával azt is illusztrálni kívántuk: a *Hodinka* által megkezdett út a cirill könyvészet terén a hazai római katolikus könyvtárakba vezet, amelyek szinte fehér foltként még sok feladatot rónak a jövőbeni kutatásra.

Az Egri Főegyházmegyei Könyvtár ruszin possessori bejegyzései.

A könyveket kiadásai idejük sorrendjében, csak a legfontosabb címleirási adatokkal jelezzük. *FO*: jelzéssel utalunk a korábban közreadott munkánk *tételszámaira*, amelyben megadtuk a teljes leírást, illetve a nemzetközi standard szakbibliográfiákra való hivatkozásokat.⁴¹ *EFK*: rövidítés után utalunk az Egri Főegyházmegyei Könyvtár *raktári jelzeteire*. A szövegeket orosz karakterkészlettel adjuk vissza. A nem azonosítható olvasatokra (?) utal.

1. *Лейтургикон си есть Служебник. Вильно-Супрасль, 1692–1695. FO:4. EFK: Uu.III. 8. Cím lap recto: Lucas Habina.*

2. *Псалтирь. Киев, 1743. FO: 10. EFK: Ww.II.147. Első előzéklap recto: |Сию книжицу |Ψа[л]ти" |подари[л] |спи[вн]ику оуго"ския|земли Семиону Бр"ниц |кому⁴² |зако"чилъ киево|печерск[аго] м[о]н[а]сst[ы]ря. З еро|схи монахъ павел[у] и по^dписа[лъ] своею рукою| 746 году авгу"с[та] 18.⁴³ – Hátsó előzéklap verso:*

³⁷ Fejér megyei Levéltár, Közgyűlési jegyzőkönyvek, 11. köt. 915.

³⁸ *Pehm (Mindszenty) József*: Padányi Bíró Márton veszprémi püspök élete és kora. Zalaegerszeg, 1934.

³⁹ *Sziklay László*: *Hodinka Antal, a modern szlavisztika egyik úttörője (1864–1964)*. Filológiai Közöny, 21, 1978, 223–226.

⁴⁰ MTA Kézirattára: Ms 4813/17-22. fondokban, több mint hétszáz lapnyi anyaggyűjtés. A közös pénzügyminisztérium (az egykori udvari kamara) levéltárában végzett adatgyűjtés (a jelzettek között: Ms 4813/17.) során ismerkedett meg annak igazgatójával, *Thallóczy Lajossal*, a szlavista történésszel. Gyümölcsöző kapcsolatukról: *Sziklay, i.m.* 225.

⁴¹ *Földvári Sándor – Ojtozi Eszter*: *Az Egri Főegyházmegyei Könyvtár cirill és glagolita nyomtatványai*. Debrecen, 1992. 7–15.: katalógus.

⁴² *Petrasevics Nikefor* néprajzkutató, g.k. lelkész olvasatára e három szó esetén támaszkodtunk; mi a b helyett K-t is megengedünk. A többi margináliát *Petrasevics* nem vizsgálta, ill. nem tartotta azonosíthatónak.

⁴³ A számok arab, és nem cirill számjegyekkel!

Азъ Семион Бра|ницкий досталъ есмь|сию книжицу Псал|тирь року
а/шМЗ [=1746]|подарил есмь ей|сину своему стефа|нови. – Hátsó táblabelső:
M: H:

3. Библия. Moszkva, 1762. FO: 21 (évszámi téves). EFK: Vv.I.7. Utolsó lap verso: П Е Ио[а]ннид [...] (?) Ugyanott: Сапалавъ (?)

4. Пентикостарион. Moszkva, 1765. FO: 31. EFK: M.IV.13. Utolsó lap verso: П Е Ивана Стяпанова.

5. Псалтирь. Moszkva, 1766. FO: 34. EFK: Kk.III.4. Utolsó lap verso: Пес [ни] Николая Ст[е]пановя(!) Ugyanott: Михаила Алексеевич[а].

6. Иоанн Златоуст: Беседы на четыренадесять посланий святого апостола Павла. Часть вторая. Moszkva, 1767. FO: 37. EFK: Uu.III.11. Utolsó lap verso: перенесонная Иванови.

Минеи Служебные. Moszkva, 1768. FO: 38. egyes kötetei más-más EFK-jelzettel, más-más possessoroktól (!) származnak:

7. Месяц Септемврий. EFK: M.IV.14. Utolsó lap verso: Федоръ Стро-
ниц[кий] (?). Ugyanott: П Е ва Павлова.

8. Месяц октоврий. EFK: M.IV.15. Utolsó lap verso: П Е Макарий
Геоґгиевъ[ъ] (?) Ugyanott: Василь [...] щоголь[ский] (?) Hátsó előzéklap verso: смотрелъ серъ[ба] (?) иванов[а] (??)

9. Месяц ноемврий. EFK: M.IV.16. Utolsó lap verso: П Е ва Павлова. Ugyan-
ott: Лаврентия (?) Михайлович [...] (?)

10. Месяц декемврий. EFK: M.IV.17. Utolsó lap verso: П Е ва Павлова.

11. Месяц Іаннуарий. EFK: M.IV.18. Utolsó lap verso: Р Е Макарий
Геоґгиевъ[ъ] (?) Ugyanott: Иваⁿ [...] (??)

12. Месяц февруарий. EFK: M.IV.19.V. Utolsó lap verso: П Е ва Павлова
Ugyanott: Лаврентий.

13. Месяц март. EFK: M.IV.20. Utolsó lap verso: П Е Макария Георгиева.
Ugyanott: Гаврила Семеновъ. Hátsó előzéklap verso: Смотрелъ Иванъ Ивановъ.

14. Месяц априллий. EFK: M.IV.21. Utolsó lap verso: Иваⁿ Пе'ров [...] (?)
Hátsó előzéklap verso: Смотрелъ Василий Матвѣев[ич] (?)

15. Месяц Май. EFK: M.IV.22. Utolsó lap verso: П Е ва Павлова.

16. Месяц иуний. EFK: M.IV.23. Utolsó lap verso: П Е ва Павлова. Ugyanott:
Семенъ Мал [...] н [...] (??)

17. Месяц иулий. EFK: M.IV.24. Utolsó lap verso: П Е ва Павлова Ugyanott:
Ели[с]еи Солповъ (?).

18. Месяц август. EFK: M.IV.25. Utolsó lap verso: П Е ва Павлова.

Tizennyolc könyvben találunk tehát ruszin possessori bejegyzést Egerben, ide sorolva Habinát is. Minthogy a szemináriumi levéltár iratanyaga – az idők viharai-
nak köszönhetően – ma már nem tartalmazza a tizennyolcadik századi anyagot⁴⁴,
Bozsik többször idézett feldolgozásán kívül nem áll rendelkezésünkre más forrás,
főként primer forrás, ami a teológushallgatókra vonatkozik. (Kedvezőbb a helyzet
a Jogliceum esetében.) Ezért is tartottuk szükségesnek a fenti jegyzék közzétételét.

⁴⁴ Kiss Péter érseki főlevéltárosnak itt mondunk köszönetet.

A. Hodinka and researches in domain of cyrillic and glagolitic old printed books in Hungary

SÁNDOR FÖLDVÁRI

It was A. Hodinka who made investigations the first of Hungarian Slavists among the Church Slavonic old printed books. He ascertained that the Greek Catholic parishes were served by „muszka” (Moscovian=Great Russian) booksellers.

We have published bibliography of Cyrillic and Glagolitic old printed books of Library of Archdiocese of Eger (Northern part of Hungary, Lat. Agria, Germ. Erlau). There are a few of new contributions in this paper to verify the papal nuncio in Vienna G. Garampi had donated the bishop K. Eszterházy was founder of the Library two copies of second edition of Glagolitic translation of Missale Romanum (1741). There is given list of names of theological students studied in Eger in the 18th century from Subcarpathian Rus' who were possessors of the major share of Cyrillic books.

There are 9 books printed by Cyrillic letters in Episcopal Library of Veszprém (Centre of West part of Hungary, Lat. Wesprimum. Old Hung. **B**eszprém). There were 8 ones of them in the Serbian Orthodox parsonage of Sósút until 1746th year when the Serbian inhabitants were expelled because their pope was ensnarled in affair of a murder and robbery. There are some marginalia of this possessor are in the books. There are a *Triodion* printed in Mrksina Cerkva (Serbia) and a Slavonic-Rumanian-Greek trilingual *Synodicon* are in the collection of Veszprém.

Ісуса Христа, Бога сущаго
въ плоти и въ крови
и въ славіи, и въ
црствіи, и въ лаврѣ
наго лаврѣ, и въ
то азъ недостойны сущаго
иже оубо, милостивый,

въ лаврѣ 1436.

мартѣ 18.